

Türkiye Cumhuriyeti ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri İttihadı arasında hudud hâdise ve ihtilâflarının sureti tedkik ve halline müteallik 15 temmuz 1937 tarihinde Moskovada imza edilen mukavelenamenin tasdikına dair kanun

(Resmî Gazete ile neşir ve ilân : 9/VII/1938 - Sayı : 3955)

No.
3471

Kabul tarihi
20 - VI - 1938

BİRİNCİ MADDE — Türkiye Cumhuriyeti ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri İttihadı arasında hudud hâdise ve ihtilâflarının sureti tedkik ve halline müteallik 15 temmuz 1937 tarihinde Moskovada imza edilen mukavelename kabul ve tasdik edilmiştir.

İKİNCİ MADDE — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

ÜÇÜNCÜ MADDE — Bu kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

30 haziran 1938

TÜRKİYE CÜMHURİYETİ İLE SOVYETİK SOSYALİST CÜMHURİYETLER İTTİHADİ ARASINDA HUDUD HÂDİSELERİ VE İHTİLÂFLARININ TEDKİK VE HALLİ USULÜNE DAİR MUKAVELE

Bir Taraftan Türkiye Cumhuriyeti Reisi, Diğer Taraftan Sovyetik Sosyalist Cumhuriyetler İttihadı Merkezî İcra Komitesi,

İki memleket hududu üzerinde çıkabilecek hâdiselerin ve ihtilâfların en iyi ve en seri surette tedkik ve hallini temin için hududda çıkacak hâdiseler ve ihtilâfların halli usulüne müteallik Ankarada 6 ağustos 1928 tarihinde aktedilen mukavelenin yerine geçmek üzere işbu mukavelenin akdine karar vermişler, ve bu hususta murahhasları olmak üzere:

Türkiye Cumhuriyeti Reisi, Türkiye Cumhuriyetinin Moskovada Fevkalâde Murahhas ve Büyük Elçisi Bay Zekâi Apaydın,

Sovyetik Sosyalist Cumhuriyetler İttihadı Merkezî İcra komitesi, Merkezî İcra komitesi azasından Hariciye Halk Komiseri Muavini Bay B. S. Stomonyakof'u tayin eylemiştir.

Anılan Murahhaslar, bu hususta lüzumlu salâhiyeti haiz oldukları halde aşağıdaki hükümleri kararlaştırmışlardır:

Madde — 1

İki Yüksek Âkid Taraf hududu üzerinde çıkacak ve hududun masuniyetini ihlâl veya şahsî yahudda maddî bir zarar iras edecek her hâdise ve ihtilâf Yüksek Âkid Tarafların hudud komiserleri veya bunların muavinleri tarafından gecikmeksizin tedkik ve işbu mukavele hükümlerine göre halledilecektir.

Madde — 2

Yüksek Âkid Taraflar işbu mukavelenin mevzuu olan « hudud hâdiseleri ve ihtilâfları » tabirinden

aralarındaki hudud üzerinde çıkan her hâdise ve ihtilâfı ve hususile şunları anlarlar :

- a) Hudud karakollarına, nöbetçilerine, diğer kimseler üzerine, hudud alâmetlerine ve diğer Yüksek Âkid Taraf arazisine karşı silâh atmaları;
- b) Âkid Taraflardan birinin arazisinde oturan kimseler tarafından diğer taraf arazisinde oturan kimselere karşı ika edilen katiller, cerhler ve kezalık diğer her türlü cebrî fiiller; Bu fiiller ister hududu nizamsız veya hudud rejimine müteallik mukaveleye tevfikan geçmeyi tazammun ederek, ister hududdan müruru tazammun etmeyerek olsun.
- c) Bir veya bir çok kimseler tarafından hudud muhafızları da dahil, silâhlı veya silâhsız münferid veya müçtemi olarak hududun nizamsız geçilmesi;
- d) Hudud mntakasının emniyet ve asayişine veya diğer Yüksek Âkid Tarafın menfaatlerine hâlel getirecek veya mezkûr mntaka ahâlisini tahrik edecek mahiyette hazırlıklar ile teşebbüsler veya hususile hududun nizamsız geçilmesine gösterilen yardımla himaye ve Taraflardan birinin halkını diğer Taraf arazisine hicrete teşvik;
- e) Diğer Tarafa karşı tehdid ve tahkir nidaları ve işaretleri;
- f) Hava seyrüsefer vasıtalarının hududu tecavüz etmesi;
- g) Hudud muhafızlarının, diğer memurların veya hususî şahısların silâhlı veya silâhsız hududu sehven geçmeleri;
- h) İcab eden müsaade olmadan ve bahusus iki memleket arasında meri meralar mukavelesile tayin edilmiş bulunan rejime muhalif olarak, diğer Taraf arazisine ehlî hayvanların ve sürülerin geçmesi veya geçirilmesi;
- i) Mahallî hudud makamları tarafından diğer Taraf arazisine, oranın kanunlarına uygun muvafakati evvelinden alınmadan her hangi bir kimsenin idhal edilmesi halleri;
- j) salâhiyetli memurların tmasıları müstesna olmak üzere hududun iki tarafında bulunan şahısların mükâlemeleri;
- k) Hudud alâmetlerinin veya nehirler ile iska kanallarının tesisatı dahil, diğer hudud tesisatının hudud muhafızları veya mahallî ahali tarafından yerlerinin değiştirilmesi ve bozulması;
- l) Bir Tarafın arazisi üzerindeki malların diğer Taraf arazisinde oturan şahıslar tarafından kasden veya kasdî olmıyarak çalınması, yağma edilmesi veya tahribi ve bozulması;
- m) Hududda vukua gelen bir hâdise veya ihtilâftan doğub Taraflardan birinin veya tebaasının Diğer Tarafa veya onun tebaasına borçlu olduğu zarar ve ziyanların takdiri ve tayini meseleleri;
- n) Hudud rejimi hakkındaki mukavelelerin tatbikatından dolayı İki Taraf arasında zuhur edebilecek hâdiseler ve anlaşmazlıklar.

Madde — 3

Yüksek Âkid Taraflar bu mukavelelerin hükümlerine tevfikan hudud hâdise ve ihtilâfların tedkika ve hal ve tesviyeye memur olmak üzere her biri kendi tarafından Hudud Komiserlerini ve muavinlerini tayin etmek hususunda mutabıktırlar.

Her yeni tayinde Hudud Komiserlerinin ve muavinlerinin isimleri, aile isimleri, unvanları ve memuriyet dereceleri diplomasi tarikile müteakabilen bildirilecektir.

Madde — 4

Hudud komiserlerinin adedi, faaliyet mntakaları, daimî merkezleri, telâki noktaları ile Hudud Komiser muavinlerinin faaliyet şubeleri, daimî merkezleri, telâki noktaları bu mukaveleye merbut bir protokol ile tayin edilecektir.

Bu protokol Yüksek Âkid Tarafların Hariciye daireleri arasında mutabık kalınmak suretile faydalı görüldüğü takdirde, işbu mukavelelerin meriyet müddeti esnasında, tadil edilebilir.

Madde — 5

Hudud komiser muavinleri, Diğer Yüksek Âkid Taraf arazisinde, bu mukavelelerin Hudud Ko-

miserlerine bahsettiği bütün haklardan istifade edeceklerdir.

Hudud komiserinin bulunmadığı zaman muavinler kendilerine tayin olunan kısımlarda her hususta onların yerlerine kaim olacaklardır; yalnız bu mukavelede tasrih edilen haller ve hususile 7, 8, (2 nci fıkra) 13 (fıkra3.), ve 18 (fıkra 3 ve 4) ve 19 ncu maddelerle, 8 nci maddeye müteferri nihai protokol (1 nci paragraf) daki haller bundan müstesnadır.

Madde — 6

Yeni bir hudud komiseri veya muavinin tayininde, mesainin devam etmesinin teminine ve bu mesainin teahhursuz takip edilmesine dikkat edilecektir.

Evvelce ittihaz edilen kararlar neticelendirilecektir. Meğer iki Yüksek Âkidlerden biri tarafından kabul edilmemiş olsun; bu sonuncu halde mesele, diplomasi tarikiyle, Yüksek Âkid Tarafların hariciye dairelerinin tedkikine arz edilecektir.

Madde — 7

İşbu mukavelenin merfiyete girmesinden sonra yapılacak ilk toplantıda hudud komiserleri hududda eşhasın iade edileceği, hayvanlarla eşyanın geri verileceği ve kezalik hudud komiserlerinin faaliyetine aid bütün muhaberatın teati olunacağı hudud, geçid ve kontrol noktalarını müttefik olarak tayin edeceklerdir.

Madde — 8

İki Yüksek Âkid Tara hudud komiserleri veya muavinleri hudud hâdise ve ihtilâfları önünde Âkid Taraflardan birinin hudud komiseri veya muavini tarafından vuku buldukça ve her halde hususî davet olmasa dahi muntazaman iki ayda bir defadan eksik olmamak üzere toplanacaklardır. Davet halinde buna hemen ve mutlaka evvelden hudud komiserleri tarafından müştereken tesbit edilecek en kısa müddet zarfında cevap verilecektir.

Davet edilen taraf hudud komiseri veya muavini mahallin ve nakliye vesaitinin şeraiti imkân verdiği kadar davetnamede tayin olunan tarihte şahsan içtimaa gider. Davet edilen taraf hudud komiseri, mâni zuhurile, davete icabet edemezse bundan diğer tarafa mümkün süratle haber vermeğe içtimada kendisinin yerine kaim olmak üzere muavinini göndermeğe mecburdur.

Eğer bir hudud komiser muavini hastalık veya diğer ağır sebeblerle toplantıya gidemezse yerine kendi tarafından verilecek bir vesikayı hâmil olacak bir mümessil göndermeğe mezundur. Mezûr vesika bahse mevzu hâdise veya ihtilâfı tedkik ve hal için, muavinin haiz olduğu salâhiyetlerin aynı anılan mümessile behşedecektir.

Hudud komiserleri veya muavinlerinin toplantılarına her iki taraftan birer kâtib ve birer tercümanla ihtiyaç halinde, her vakit iki Tarafdan müsavi adedde olmak üzere Yüksek Âkid Taraflardan her birinin birer veya ikişer eksperî iştirâk edebilir.

Madde — 9

Bu mukavelenin 8 nci maddesinde bahse mevzu olan toplantılar işbu mukavelenin 4 ncü maddesinde kaydedilen telâki noktalarında münavebe ile bir veya diğer Yüksek Âkid Tarafın arazisi üzerinde vuku bulacaktır.

Madde — 10

Yüksek Âkid Taraflardan her birinin hudud komiserleri veya muavinleri, hudud hâdise ve ihtilâfları işleri için hududu resmî elbisleriyle ve silâhlı olarak geçmek hakkını haiz olacaklardır. Hududun geçilmesi, onların şahsî vesikalarının diğer Yüksek Âkid Tarafın komiseri tarafından en kısa zamanda yapılacak vizesi üzerine vaki olacaktır.

Bu maddenin yukarıki fıkrasına uygun olarak hudud komiserlerine veya muavinleri ile kâtib

ve tercümanlara verilen vizalar vizada gösterilen müddet esnasında ve üç ayı geçmemek üzere hududdan geçişlere aid müsaadeyi aşağıdaki şartlara tâbi olmak üzere ihtiva edecektir:

a) Hududdan her geçiş bu mukavenenin 7 nci maddesinde işaret edilen geçit ve kontrol noktalarından vaki olacaktır;

b) Hududdan geçme günü ve saati her halde yirmi dört saattan daha geç olmamak üzere evvelden diğer Âkid Taraf hudud komiserine veya muavinine bildirecek onlar da geçit ve kontrol noktasına mümessil gönderecektir.

Madde — 11

Yüksek Âkid Taraflardan her birinin hudud komiserleri veya muavinleri ile eğer Devlet memuru iseler kâtib ve tercümanları diğer Yüksek Âkid Taraf toprağı üzerinde bu mukavele hükümlerini tatbik için buldukları esnada şahsî muafiyetten istifade edeceklerdir. Bu muafiyet taşıdıkları resmî evraka da şamildir.

Hudud komiserleri veya muavinleri gümrük resmi vermeksizin mesailerine lâzım olan bütün eşyayı ve nakliye vesaitini tekrar ihraç edilmek şartile diğer Yüksek Âkid Taraf toprağında beraberlerinde götürmeğe mezun olacaklardır. Bu eşya ve vesait gümrük muayenesine tabi olabilecektir.

Bundan başka Hudud komiserleri, muavinleri ile onlara refakat edenler, adam başına on beş kiloyu geçmemek üzere, şahsî ihtiyaçları için yiyecek ve tütün mamulâtını beraberlerinde almağa mezun olacaklardır. Bu yiyecek ve tütün mamulâtı gümrük muayenesine tâbi tutulabilmekle beraber hududdan gümrük ve sair resimlere tâbi olmadan geçirilecektir.

Madde — 12

Yüksek Âkid Tarafların Hudud komiserleri veya muavinleri arasında evvelden hâsıl olacak anlaşma üzerine Hudud komiserleri veya muavinlerinin toplantısında veya bu mukavenenin 19 ncu maddesinde bahsi geçen müşterek tahkikatta hazır bulunmağa mezun olabilecek mutazarrır şahıslar, şahidler ve ehli hibrenin mensub oldukları Taraf Hudud komiseri tarafından hududu geçmek için bir defaya mahsus olarak verilecek müsaade varakası ile hududu geçmeleri kabul edilecektir. Bu müsaade varakaları 24 saat için muteber olacak ve Diğer Tarafın Hudud komiseri tarafından vize edilecektir.

Adam başına beş kilogramı geçmemek şartile bu şahısların beraberlerinde şahsî ihtiyaçları için yiyecek ve tütün mamulâtı almağa hakları olacaktır. Bu yiyecek ve tütün mamulâtının hududdan gümrük ve sair resimleri verilmeden geçirilmesi kabul edilecektir; bunlar gümrük muayenesine tâbi tutulabilecektir.

Madde — 13

Yüksek Âkid Taraflardan her birinin Hudud komiserleri veya muavinleri silâhlı veya silâhsız olarak bir veya bir çok kimseler tarafından Diğer Taraf toprağından yapılacak sirkat ve diğer fiillerin hazırlıklarını önlemek ve bu şahsın hududdan geçmesini menetmek için icab eden tedbirleri alacaklar ve bundan diğer taraf hudud komiserlerine veya muavinlerine malûmat vereceklerdir. Bu hususta alacakları malûmatı birbirlerine bildirecekler ve bilhassa bu mukavenenin 2 nci maddesinin (d) fıkrasına mevzu olan hazırlıklar ve zikredilen hazırlık ve teşebbüsleri önlemek için bundan müteakabilen diğer taraf hudud komiserleri veya muavinlerine malûmat vereceklerdir.

Yüksek Âkid Taraflardan birinin hudud mıntakasında, bu maddenin birinci fıkrasında zikredilen fiillerden suçlu bulunan kimselerin mevcud olduğu, o memleket kanunlarına tevfikân tesbit edilirse, işbu Yüksek Âkid Tarafın hudud komiseri, ister kendi teşebbüsü ile olsun, ister diğer Yüksek Âkid Tarafın hudud komiserinden bu şahıslar veya ikamet mahalleri hakkında aldığı malûmata binaen olsun, mezkûr şahısları hudud mıntakasından memleket dahiline göndermek için icab eden tedbirleri alacaktır.

Takib edilen suçluların, bir tarafın toprağından diğer tarafın toprağına geçebilmesi ihtimali mev-

rud olduğu takdirde, birinci tarafın hudud komiseri veya muavini diğer taraf hudud komiseri veya muavinine bundan malûmat verecektir ki, o da mensub olduğu Devlet tarafından işbu suçluları tevkiif için vaktinde tedbir alsın.

Keza şurası da mukarrerdir ki, Yüksek Âkidler Tarafından kaçakçılıkla mücadele için bir anlaşma aktedilinceye kadar bunlardan her biri kendi toprağında, kaçakçılıkla mücadele için ve hususile kaçakçılarını hudud mıntakasından uzaklaştırmak üzere, icab eden tedbirleri alacaklardır.

Madde — 14

Yüksek Âkid Taraflardan her birinin hudud komiserleri veya muavinleri, kendi memleketlerinde mevcut ahkâma ve Yüksek Âkid Taraflar arasında merî beynelmilel mukavelelere uygun olarak sari insan ve hayvan hastalıklarıyla ziraî nebatata ariz parazitlerin diğer Âkid Taraf toprağına bulaşmaması için salâhiyetli makamlar vasıtasile ayrıca mâni tedbirler de alacaklardır. Bu hususda kendi toprağı üzerinde insan, hayvan sari hastalıkları veya ziraî nebatat tufeyli haşcreleri zuhur eden taraf hudud komiseri veya muavini diğer taraf hudud komiserine veya muavinine bunlardan malûmat vermeğe mecburdur.

Şurası mukarrerdir ki bu mukavele hükümlerine tevfiikan iadesi lâzımgelen hayvanlar arasında bir bulaşık hastalık bulunmasından şübhe edildiği zaman Yüksek Âkid Taraflardan her birinin bay-tarî sıhhi nizamlarına uygun icab eden tedbirler alınacaktır.

Madde — 15

Yüksek Âkid Tarafların hudud komiserleri veya muavinleri av veya talim esnasında hududun her iki tarafında diğer Yüksek Âkid Taraf toprağı istikametinde silâh atılmasını menedeceklerdir.

Silâhını yanlış kullanmış olan kimseler bunun vukua geldiği memleket, kanunlarına göre takib edileceklerdir.

Madde — 16

Yüksek Âkid Taraflardan birinin hudud komiseri veya muavini temsil ettiği Taraf toprağına diğer Taraf eihetinden gelen bir veya bir kaç kişinin sehven geçtiğini muntazam bir şekilde tesbit ettiği takdirde anılan kimseler ilk Tarafın hudud komiseri veya muavini tarafından diğer Tarafın hudud komiseri veya muavinine veya onların göstereceği memura iade edilecektir.

Madde — 17

Âkid Taraflardan birinin askerî makamlarına aid olup tesadüfen veya kasden hududun öte tarafına geçirilmiş veya beraber götürülmüş her mal aid olduğu yere aynen iade edilecektir.

Bu malların iadesi, onların iki Yüksek Âkid Taraf hudud komiserleri veya muavinleri tarafından teşhis edilmesini müteakib hemen vuku bulacaktır.

Madde — 18

Yüksek Âkid Tarafların hudud komiserleri veya muavinleri tarafından ittifakla kabul edilerek bir münazaayı, hadiseyi veya ihtilâfı hal ve tesviye eden kararlardan teşhis edilen malların iadesine müteallik bulunanları katğı mahiyette telakki edilecektir.

Binaenaleyh, diğer Yüksek Âkid Taraf toprağına tesadüfen veya sirkat, yağma ve saire gibi gayrimüşru fiiller neticesinde geçmiş bulunan ehli hayvanlar ve sürüler ile mallar sahiblerine teslim edilmek üzere bunların aid olduğu Taraf hudud makamlarına aynen iade edilecektir.

Ehli hayvanlar ve sürüler ile malların tamamen veya kısmen iadesi mümkün olmadığı ve ehli hayvanlarla sürülerin hududttan geçmesinden veya hududun öte tarafına idhal edilmesinden müte-

vellid masraf ve zararların telâfisi icab ettiği takdirde ve kezalik maddî zarar iras eden diğer bütün hallerde, iki Yüksek Âkid Tarafın hudud Komiserleri tazmin edilecek zarar miktarını ittifakla tayin edeceklerdir.

Tazmin edilecek zararlar Yüksek Âkid Taraflar arasında nota teatisile tayin edilecek haddi geçmediği takdirde bunun tazmini zarar gören Taraf hudud komiserine mukabil Taraf hudud komiseri tarafından tehhürsüz icra edilecektir.

Maddeten iras edilmiş olan zararlar bu maddenin yukarıki fıkrasında zikredilen haddi aşacak olursa mesele Yüksek Âkid Taraflardan her birinin salâhiyetli makamları tarafından hal olunacak ve tazminat, lâzım geliyorsa, diplomasi tarikile icra edilecektir.

Madde — 19

İşbu mukavele ile derpiş edilen hâdiselerle ihtilâfların hallini kolaylaştırmak için Yüksek Âkid Tarafların hudud komiserleri yahud onların muavinleri lüzum görürlerse, her bir hal için ayrıca hudud komiserleri arasında daha evvelden alınmış mutabakat kararına tevfikan, hudud münasebetleri için hususî büyük ehemmiyeti olan hudud hâdiselerle ihtilâflarının müşterek tahkikine tevessül edebilirler. Bu tahkikat aşağıdaki şartlar içinde icra olunacaktır.

a) Bu tahkikat, onun ceryan edeceği toprağın bağlı bulunduğu Yüksek Âkid Taraf komiseri veya muavini canibinden tedvir edilecektir.

b) Bu tahkikat umumî surette işbu mukavenenin dördüncü maddesinde gösterilen telâki noktalarında icra olunur.

c) Bununla beraber eğer hâdisе veya ihtilâf hudud hattının her iki tarafında üçer kilometrelik bir mıntaka içinde zuhur etmiş ise hudud komiserleri veya onların muavinleri beraberce hâdisе veya ihtilâf mahalline kadar gidebilirler ve ehli hibre, şahid ve mutazarrırları da beraberlerinde götürülebilirler;

d) Eğer hâdisе veya ihtilâf yukarıda mezkûr üçer kilometrelik mıntaka haricinde ve hududun her bir tarafında yirmi beş kilometrelik bir saha dahilinde zuhur etmiş ise hudud komiserleri veya onların muavinleri müşterek tahkikat namı altında yalnız üç kilometrelik mıntaka hududları içinde bulunan izleri ve diğer muhtemel delilleri tedkik edebilirler, fakat bu üç kilometreden ileridsine geçemezler.

Bu maddenin hükümlerini icra sadedinde yapılacak kabul veya reddolunmuş bütün teklifler kezalik bu tekliflere müteallik kabul edilmiş kararlar mecburî olarak zabıt varakaları halinde tahrir edilecektir.

Madde — 20

Hudud komiserlerinin veya muavinlerinin her içtima celsesinde bu celsenin muhtasar bir zabtı tutulacaktır. Bu zabıtta celsenin ceryanı ve ittihaz edilen kararlar gösterilecektir. Bu zabıt yekdiğerinin aynı iki nüsha halinde ve her ikisi Yüksek Âkid Tarafların resmî dilleri ile yazılmış olarak tanzim edilecektir. Zabıtın hudud komiserleri veya muavinleri tarafından imzasından sonra kararlar katî olarak kabul edilmiş telâki edilecektir.

Madde — 21

Hudud komiserleri veya muavinlerinin mutabık kalamadıkları meseleler diplomatik yoldan Yüksek Âkid Tarafların tedkikine arz edilecektir.

Bununla beraber bu hallerde hudud komiserleri vaziyet üzerinde bir tedkik yaparak neticelerini bir zabıt varakasında tesbit etmeğe mecburdurlar.

Madde — 22

İşbu mukavelenin hükümleri hududun iki tarafından yirmi beş kilometrelik bir mıntakanın hududları içinde tatbik edilecektir.

Müşterek tahkikat usulü, işbu mukavelenin 19 neu maddesi hükümlerine tâbi kalacaktır.

Madde — 23

İşbu mukavelenin meriyete girmesinden evvel zuhur edib 6 ağustos 1928 mukavelesi mucibince vazife gören hudud komiserleri tarafından tedkiki ve tesviyesi hitam bulmamış olan hudud hâdiseleri ile ihtilâfların yine mezkûr 1928 mukavelesi hükümlerine tevfikân tedkiki ve hal ve tesviyesi lâzımdır.

Madde — 24

Yüksek Âkid Taraflardan her biri kendi hudud komiserleri ile muavinlerine işbu mukavele mucibince teffiz edilmiş olan vazifeleri muvaffakiyetle ifa edebilmeleri için lâzımgelen şartları temin edecektir.

Madde — 25

Yüksek Âkid Taraflardan her biri işbu mukavelede derpiş edilen maksadlar için kendi toprağına gelen şahıslara iktiza eden yardımı gösterecek, hususile nakli, ikamet ve kendi memleketlerindeki makamat ile irtibat vasıtalarını emirlerine âmade bulunduracaktır.

Madde — 26

Yüksek Âkid Taraflardan her biri kendi Hudud komiserleri ile onların muavinlerinin işi için iktiza eden masrafı tamamile kendi uhdesine alacaktır.

Madde — 27

İşbu mukavele tasdik edilecektir. Tasdiknamelerin teatisi mümkün olan en kısa zamanda Ankara da vaki olacaktır. Bu mukavele tasdiknamelerin teatisi tarihinden itibaren kırk beşinci gün meriyet mevkiine girecektir.

Madde — 28

İşbu mukavelenin beş senelik bir müddeti olacaktır.

Eğer Yüksek Âkid Taraflardan hiç biri işbu mukavelenin müddeti münkazi olmazdan altı ay evvel onu feshetmek veya tadil eylemek arzusunu bildirmezse işbu mukavele aynı şartlar ile müteakib yeni beş senelik müddetler için kendiliğinden temdid edilmiş olacaktır.

Madde — 29

İşbu mukavele fransızca dilinde yapılmıştır. Türkçe ve Rusca tercümeleri en kısa müddet içinde yapılacak ve Taraflarca tasdik edilecektir.

Mukavelenin tefsirinde üç metin arasında ihtilâf halinde Fransızca metin muteber olacaktır.

Meali tasdik yolunda Yüksek Âkid Taraflar Murahhasları işbu mukaveleyi imza ve ona mühürlerini vazetmişlerdir.

Moskovada iki nüsha olarak 15 temmuz 1937 de yapılmıştır.

PROTOKOL No. 1.

Türkiye Cümhuriyeti ile Sovyetik Sosyalist Cümhuriyetler Birliği arasında hudud hâdiseleri ve ihtilâfların tedkik ve halli usulüne dair mukavelenin imzası esnasında, aşağıya imzaları atılı olan:

Türkiye Cümhuriyeti adına:

Türkiye Cümhuriyetinin Moskovada fevkalâde Murahhas ve Büyük Elçisi Bay Zekâi Apaydın

ve Sevyetik Sosyalist Cümhuriyetler Birliği adına:

Merkezî İcra Komitesi azasından Hariciye Halk Komiseri Muavini Bay B. S. Stomonyakof;
anılan mukavelenin 4 ncü maddesine tevfikeyen işbu
Protokolü, aşağıdaki ahkâmı tesbit için imzalamışlardır.

I - Türkiye Cümhuriyeti ile Sovyetik Sosyalist Cümhuriyetler Birliği arasındaki hudud hâdiseleri ve ihtilâfların halli için, iki Yüksek Âkid Taraf hudud komiserleriyle onların muavinleri olmak üzere aşağıdaki memurları göstermekte ve faaliyet mntakaları ile daimî makamlarını tayin etmektedir.

Türkiye Cümhuriyeti tarafından

A - Çoruh mntakası :

Çoruh mntakası hudud Komiseri olarak Çoruh valisi

Daimî Makamı Rizede

Çoruh mntakası hudud komiserinin faaliyet sahası Karadenizden Kanlıdağa kadar uzanacaktır.

Muavinler :

1 - Hopa kaymakamı. Daimî makamı Hopada.

Faaliyet şubesi, Karadeniz üstündeki Sarp mevkiinden hudud hattını Maraditin şarkında geçen yola kadar uzanacaktır.

2 - Daimî makamı Borçkada olan Borçka kaymakamı.

Faaliyet şubesi Aşağı Maradit köyünden Devtabana kadar uzanacaktır.

B - Kars mntakası :

Kars mntakası hudud komiseri olarak Kars valisi.

Daimî makamı Karsda.

Kars mntakası hudud komiserinin faaliyet sahası Kanlıdağdan Türkiye Cümhuriyeti, Sovyetik Sosyalist Cümhuriyetler Birliği ve İran hududlarının birleştiği noktaya kadar uzanacaktır.

Muavinleri :

1 - Daimî makamı Poshofda olan Poshof kaymakamı.

Faaliyet şubesi Kanlıdağın tepesinden Totalet köyüne kadar uzanacaktır.

2 - Daimî makamı Çıldırda olan Çıldır kaymakamı.

Faaliyet şubesi Totalet köyünden Akbaba dağına kadar uzanacaktır.

3 - Daimî makamı Arpaçayda olan Arpaçay kaymakamı.

Faaliyet şubesi Akbaba dağından Magajbert köyüne kadar uzanacaktır.

4 - Daimî makamı Kağızmanda olan Kağızman kaymakamı.

Faaliyet şubesi Magajbert (Alacasu) köyünden Aras nehrinin hudud hattı ile birleştiği noktaya kadar uzanacaktır.

5 - Daimî makamı Tuzlucada olan Tuzluca kaymakamı.

Faaliyet şubesi Aras nehrinin hudud hattı ile birleştiği noktadan Karakale köyüne kadar uzanacaktır.

6 - Daimî makamı Iğdırda olan Iğdır kaymakamı.

Faaliyet şubesi Karakaleden Türkiye Cümhuriyeti, Sovyetik Sosyalist Cümhuriyetleri Birliği ve İran hududlarının birleştiği noktaya kadar uzanacaktır.

*Sovyetik Sosyalist Cümhuriyetler Birliği tarafından***A - Batum mntakası :**

Batum mntakası hudud Komiseri olarak, Batum mntakası Hudud muhafaza Kumandanı.

Daimî Makamı Batumda.

Batum mntakası hudud komiserinin faaliyet sahası Karadenizden Kanlıdağa kadar uzanacaktır. Muavinleri :

1 - Daimî makamı Adjaris - Tshalide olan Adjaris - Tshali hudud kısmı kumandanı

Faaliyet şubesi Karadenizden Korda şehrine kadar uzanacaktır.

2 - Daimî makamı Hulo de olan Hulo hudud kısmı kumandanı.

Faaliyet şubesi Korda şehrinden Kanlıdağın tepesine kadar uzanacaktır.

B. - Ahaltsihe mntakası.

Ahalsihe mntakası hudud komiseri olarak, Ahalsihe mntakası hudud muhafaza kumandanı.

Daimî makamı Ahalsihede.

Ahalsihe mntakası hudud komiserinin faaliyet sahası Kanlıdağdan Akbaba dağına kadar uzanacaktır.

Muavinleri :

1 - Daimî makamı Tshaltbil'de olan Tshaltbil hudud kısmı kumandanı.

Faaliyet şubesi Kanlıdağın tepesinden Totalet köyüne kadar uzanacaktır.

2 - Daimî makamı Karzah'da olan Karzah kısmı kumandanı.

Faaliyet şubesi Totalet köyünden Akbabadağına kadar uzanacaktır.

C - Leninakan mntakası :

Leninakan mntakası hudud komiseri olarak Leninakan mntakası hudud muhafaza kumandanı.

Daimî makamı Leninakan'da.

Leninakan mntakası hudud komiserinin faaliyet sahası Akbaba dağından Aras nehrinin hudud hattı ile birleşeceği noktaya kadar uzanacaktır.

Muavinler:

1 - Daimî makamı Şirak'da olan Şirak kısmı hudud kumandanı.

Faaliyet şubesi Akbaba dağından Magajbert köyüne kadar uzanacaktır.

2 - Daimî makamı Ani istasyonunda olan Alagez kısmı hudud kumandanı.

Faaliyet şubesi Magajbert köyünden Aras nehrinin hudud hattı ile birleştiği noktaya kadar uzanacaktır.

D - Eçmiyadzin ve Yerevan mntakası :

Eçmiyadzin ve Yerevan mntakası hudud komiseri olarak Eçmiyadzin ve Yerevan mntakası hudud muhafaza kumandanı.

Daimî makamı Yerevanda.

Eçmiyadzin ve Yerevan mntakası hudud komiserinin faaliyet sahası Aras nehrinin hudud hattı ile birleştiği noktadan Türkiye Cümhuriyeti, Sovyetik Sosyalist Cümhuriyetler Birliği ve İran hududlarının birleştiği noktaya kadar uzanacaktır.

Muavinler :

1 - Daimî makamı Karakalede olan Karakale kısmı hudud kumandanı.

Faaliyet şubesi Aras nehrinin hudud hattı ile birleştiği noktadan Karakale köyüne kadar uzanacaktır.

2 - Daimî makamı Markarada olan Markara kısmı hudud kumandanı.

Faaliyet şubesi Karakaleden Türkiye Cümhuriyeti, Sovyetik Sosyalist Cümhuriyetleri ve İran hududlarının birleştiği noktaya kadar uzanacaktır.

II - İşbu protokol, Türkiye Cümhuriyeti ile Sovyetik Sosyalist Cümhuriyetler Birliği arasındaki hudud hâdiseleri ve ihtilâfların tedkik ve halli usulüne dair mukavelenin, onu tamamlayan bir kısmını teşkil etmektedir.

15 - VII - 1937 tarihinde Moskovada yapılmıştır.

PROTOKOL No. 2.

Türkiye Cümhuriyeti ile Sovyetik Sosyalist Cümhuriyetler Birliği arasında hudud hâdiseleri ve ihtilâflarının tedkik ve halli usulüne dair mukavelelerin imzası esnasında, aşağıya imzaları atılı olan:

Türkiye Cümhuriyeti adına:

Türkiye Cümhuriyetinin Moskovada fevkalâde Murahhas ve Büyük Elçisi Bay Zekâi Apaydın ve Sovyetik Sosyalist Cümhuriyetler Birliği adına:

Merkezî İcra Komitesi azasından, Hariciye Halk Komiseri muavini Bay B. S. Stomonyakof anılan mukavelelerin 4 nci maddesine tevfiikan, işbu protokolü, aşağıdaki ahkâmı tesbit için imzalamışlardır :

I - Şu mahaller telâki noktaları olarak tesbit edilmiştir.

1 - Türkiye Cümhuriyeti tarafından Sarp, ve Sovyetik Sosyalist Cümhuriyetler Birliği tarafından Sarpi.

2 - Türkiye Cümhuriyeti tarafından Maradit ve S. S. C. Birliği tarafından Maradit.

3 - Türkiye Cümhuriyeti tarafından Demirkapı yahud Sarıçayır ve S. S. C. Birliği tarafından Şuban.

4 - Türkiye Cümhuriyeti tarafından Badela, ve S. S. C. Birliği tarafından Orcoşani.

5 - Türkiye Cümhuriyeti tarafından Kenarbel ve S. S. C. birliği tarafından Karzah.

6 - Türkiye Cümhuriyeti tarafından Magajbert (Harita üzerinde Alacasu diye gösterilmiştir) ve S. S. C. birliği tarafından Şirak.

7 - Türkiye Cümhuriyeti tarafından Alaca ve S. S. C. birliği tarafından Abdurrahman.

8 - Türkiye Cümhuriyeti tarafından Pakrat, ve S. S. C. birliği tarafından Mirzahran.

9 - Türkiye Cümhuriyeti tarafından Karakale, ve S. S. C. birliği tarafından Karakale.

10 - Türkiye Cümhuriyeti tarafından Alican, ve S. S. C. birliği tarafından Markara.

II - İşbu protokol, Türkiye Cümhuriyeti ile S. S. C. birliği arasındaki hudud hâdise ve ihtilâflarının tedkik ve halli usulüne dair mukavelelerin, onu tamamlayan bir kısmını teşkil etmektedir.

15 - VII - 1937 tarihinde Moskovada yapılmıştır.

NİHAÎ PROTOKOL

2 nci maddeye müteferri

1 — Suçlu zarar gören taraf makamlarının elinde bulunduğu takdirde dahi hudud komiserleri, hadisenin bütün vasıflarını ve muhtemel şerikleri tayin etmek ve hududda sükûnu korumaya muktazi tedbirleri almak için yine hâdiseyi tedkik etmekle mükelleftirler.

Bununla beraber bu hallerde tazminat ve zararın tamiri meselesi hudud komiserlerinin artık salâhiyeti dairesine girmeyerek suçluyu elinde bulunduran Yüksek Âkid Tarafın salâhiyetli makamları tarafından hal edilecektir.

2 — Şurası mukarrerdir ki, Yüksek Âkid Taraflardan her birinin hudud komiserleri ve onların muavinleri müteakabil arazileri üzerinde uçuşlar yapan kendi taraflarına aid hava sefinelerinin hududu nizamsız geçmesine mâni olmak için icab eden tedbirleri tatbik etmekle mükellef olacaklardır.

Bundan başka şurası da mukarrerdir ki, kendi arazileri üzerinde uçuşlar yapan ve hava sefinelerini hudud hattına on kilometre yaklaşınca hüviyetlerini bildiren alâmetleri çiplak gözle iyice görülebilmesine imkân vermek için 300 - 600 metreye kadar inceklerdir.

Yüksek Âkid Taraflar hava sefinelerinin hududdan geçişine aid usul ve şartlar hakkında her iki tarafta mevcud nizamları, hususile hududu geçmek üzere uçacak hava sefinelerinin hududdan girme müsaadesini haiz olmaları, muayyen kapılarından geçmeleri ve muayyen hava hatlarını takip et

meleri mecburiyetine müteallik olan nizamları bu birlerine bildirecekler ve bunların tatbik edilmesine dikkat ve itina edeceklerdir, zira Yüksek Âkid Taraflardan birinin anılan hava sefineleri hududu geçerken diğer Yüksek Âkid Tarafın mevcut nizamlarına ve yukarıda zikredilen sarahatlere riayet etmeyecek olurlarsa işbu diğer Tarafın bu husustaki kanunlarının tatbikatına tâbi tutulmaları takarrür etmiştir.

8 nci maddeye müteferri

1 - Zararların tayini ve tazminat verilmesi hakkında hudud komiser muavinleri tarafından itti-haz edilen kararlar bizzat hudud komiserlerinin tasdikına tâbi tutulacaktır.

2 - Şurası mukarrerdir ki bir Tarafın hudud komiserleri tarafından diğer Tarafın hudud komiserlerine toplantı için vaki olacak davetler:

a) Hudud komiserinden hudud komiserine; b) Hudud komiserinden muavine; c) Muavinden muavine yapılabilir.

3 - Şurası mukarrerdir ki işbu mukavelenin tatbiki esnasında Yüksek Âkid Taraflardan her birinin hudud komiserleri, işbu mukavelenin bizzat hudud komiserlerine verdiği aynı haklar ve vazifelerle bütün faaliyet mntakasında kendilerinin yerlerini tutan vekilleri (Türkiye Cümhuriyeti için vali muavinleri, Sovyetik Sosyalist Cümhuriyetleri İttihadı için mntaka hudud muhafaza kumandan muavinleri) tarafından her hal ve kârda temsil olunabilecektir.

10 ncu maddeye müteferri

Bir toplantıya gidemeyen hudud komiseri muavinine vekâlet için vazife almış memurlar (8 nci maddenin 4 ncu fıkrasına müracaat) diğer Tarâf hudud komiserinden veya muavinininden bahse mevzu olan hudud hâdiseye veya ihtilâfını tedkik ve tesviye etmek üzere hududu geçmek için bir müsaadename alacaklardır; bu müsaadename bu memurların mensub oldukları memleket hudud komiseri muavini tarafından ita edilecek vesika üzerine teahhursuz verilecektir.

Moskovada iki nüsha olarak 15 temmuz 1937 de yapılmıştır.

Moskova , 15 - VII - 1937

Bay Büyük Elçi,

Bu günkü tarihle, Türkiye Cümhuriyeti ile Sovyetik Sosyalist Cümhuriyetleri İttihadı arasında imza edilen hudud hâdiselerile ihtilâflarının tedkiki ve halli usulüne dair mukavelenin 18 nci maddesinin 4 ncu fıkrası gösteriyor ki, hudud hâdiseleri ve ihtilâfları esnasında düçar olunan zarar Yüksek Âkid Taraflar arasında teati edilecek notalarda tesbit edilmiş haddi geçmezse bunun tazmini zarar görmüş Taraf hudud komiserine mukabil Taraf hudud komiseri canibinden - geciktirilmeksizin - yapılacaktır.

Bu münasebetle Hükûmetlerimiz arasında husule gelmiş muvafakati size teyid etmek isterim ki mukavelenin tatbik edileceği ilk sene için yukarıda bahsi geçen had hakkında Âkid Tarafların her biri canibinden iki memleket arasındaki hududa müteallik olarak kendi hudud komiserlerinin cümlesi için tesbit edilen yekûn ayda sekiz yüz (800) amerikan dolarıdır.

Bu meblâğ her Hükûmet tarafından kendi hudud komiserleri arasında, tazmin etmeleri melhuz zararların ehemmiyeti mikdarına göre, taksim edilecektir.

Mukarrerdir ki, işbu notada tesbit edilen nizama göre, hudud komiserleri tarafından verilecek tazminat, bu günkü tarihte imza edilen mukavelenin ilk tatbik senesi içinde, her biri seksen (80) amerikan dolarını tecavüz etmiyen zarar hallerine inhisar ettirilmiştir.

Keza mukarrerdir ki, hudud komiserlerinden biri tarafından sarfedilmeyecek olan tahsisat ihtiyaç halinde diğer bir hudud komiserine nakil ve havale edilebilir.

Her senenin hitamından bir ay evvel Âkid Taraflar müteakib sene için koyacakları had miktarı hakkında anlaşacaklardır. Eğer yeni bir miktar için anlaşmazlar yahud iki memleketten ne biri ne de diğeri geçmiş sene için mukarrer haddi tebdil etmek arzusunı izhar etmezse bu had tatbik olunmakta devam edecektir.

Hürmetlerim

—

Bay Büyük Elçi,

Moskova , 15 - VII - 1937

Bu günkü tarih ile yolladığımız ve metni aynen :

«Türkiye Cumhuriyeti ile Sovyetik Sosyalist Cumhuriyetler İttihadı arasında bu günkü tarihte imza olunan hudud hâdiseleri ve ihtilâfların tedkik ve halli usulüne dair mukavelenin ikinci maddesinin (n) paragrafı ahkâmı mucibince, hudud komiserlerinin hudud rejimine aid ve hâlâ meri muahedelerin tatbiki esnasında zuhur edebilecek hâdise ve ihtilâfların tedkik ve tesviyesi ile mükellef olmaları dolayısıyla şunu tebarüz ettirmek isterim ki : Hükûmetim bu hükmün hâlâ meri olan ve iki Hükûmet arasında 8 kânunusani 1927 tarihinde akdedilen «hududu teşkil eden nehir, dere ve çay sularından istifade » mukavelesine ve bilhassa anılan mukavelenin, Talveg istikametinin sunî olarak tebdilini kabul etmeyen 7 nci maddesine de tatbikını lüzumlu göstermektedir.»

ibaresini havi bulunan mektubunuzu aldığımı ve,

Sovyetik Sosyalist Cumhuriyetler İttihadı Hükûmetinin Türkiye Hükûmeti noktai nazarını kabul ettiğini size bildirmekle şereflenirim.

Hürmetler.

<i>Cumhuriyet Reisliğine yazılan tezkerenin tarih ve numarası</i>	:	21 - VI - 1938 ve 1/1081
<i>Bu kanunun neşir ve ilânının Başvekilliğe bildirildiğine dair Cümhur Reisliğinden gelen tezkere- nin tarih ve numarası</i>	:	30 - VI - 1938 ve 4/537
<i>Bu kanunun müzakerelerini gösteren zabıtların cild ve sayfa numaraları</i>	:	Cild Sayfa 26 16,186,226,226,226,233:235